Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (peto vijeće)

17. ožujka 2016.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Intelektualno vlasništvo – Direktiva 2004/48/EZ – Članak 13. stavak 1. – Audiovizualno djelo – Aktivnost kojom se povređuje pravo – Naknada štete – Načini izračunavanja – Paušalni iznos – Neimovinska šteta – Uključenost“

U predmetu C-99/15,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Tribunal Supremo (Vrhovni sud, Španjolska), odlukom od 12. siječnja 2015., koju je Sud zaprimio 27. veljače 2015., u postupku

Christian Liffers

protiv

Producciones Mandarina SL,

Mediaset España Comunicación SA, ranije Gestevisión Telecinco SA,

SUD (peto vijeće),

u sastavu: J. L. da Cruz Vilaça, predsjednik vijeća, F. Biltgen, A. Borg Barthet, E. Levits i M. Berger (izvjestiteljica), suci,

nezavisni odvjetnik: M. Wathelet,

tajnik: A. Calot Escobar,

uzimajući u obzir pisani postupak,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

— za C. Liffersa, E. Jordi Cubells, *abogado*,

— za Producciones Mandarina SL, A. González Gozalo, *abogado*,

— za Mediaset España Comunicación SA, R. Seel, *abogado*,

— za španjolsku vladu, M. Sampol Pucurull, u svojstvu agenta,

— za njemačku vladu, T. Henze i J. Kemper, u svojstvu agenata,

* Jezik postupka: španjolski

— za francusku vladu, D. Colas i D. Segoin, u svojstvu agenata,

— za poljsku vladu, B. Majczyna, u svojstvu agenta,

— za Europsku komisiju, E. Gippini Fournier i F. Wilman, u svojstvu agenata,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 19. studenoga 2015.,

donosi sljedeću

Presudu

1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 13. stavka 1. Direktive 2004/48/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 29. travnja 2004. o provedbi prava intelektualnog vlasništva (SL L 157, str. 45.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 17., svezak 2., str. 74.).

2 Zahtjev je upućen u okviru spora između C. Liffersa i Producciones Mandarina SL (u daljnjem tekstu: Mandarina) te Mediaset España Comunicación SA, ranije Gestevisión Telecinco SA (u daljnjem tekstu: Mediaset), u vezi s tužbom zbog povrede prava intelektualnog vlasništva.

Pravni okvir

Pravo Unije

3 Uvodne izjave 10., 17. i 26. Direktive 2004/48 glase:

„(10) Cilj je ove Direktive usklađivanje zakonodavnih sustava radi osiguravanja visoke, jednake i istovrsne razine zaštite na unutarnjem tržištu.

[…]

(17) Mjere, postupci i pravna sredstva predviđeni ovom Direktivom trebali bi se odrediti u svakom slučaju na takav način da se propisno vodi računa o posebnim značajkama tog slučaja, uključujući i posebna obilježja svakog prava intelektualnog vlasništva i, kada je primjereno, namjernu ili nenamjernu prirodu povrede.

[…]

(26) Radi naknade štete pretrpljene kao posljedice povrede koju je izvršio počinitelj povrede koji je bio uključen u izvršenje radnje znajući, ili imajući razloga da zna, kako će one dovesti do takve povrede, iznos odštete koja se dodjeljuje nositelju prava treba uzeti u obzir sve odgovarajuće aspekte, kao što su gubitak zarade koji je imao nositelj prava ili nepoštenu dobit koju je ostvario počinitelj povrede i, kada je to prikladno, bilo kakvu [neimovinsku] štetu nanesenu nositelju prava. Kao alternativa, na primjer kada je teško utvrditi iznos stvarno pretrpljene štete, iznos odštete može biti izveden iz elemenata kao što su naknade ili pristojbe koje bi trebalo platiti da je počinitelj povrede zahtijevao odobrenje za korištenje tog prava intelektualnog vlasništva. Cilj nije uvođenje obveze za propisivanje kaznene odštete već omogućavanje naknade štete utemeljene na objektivnom kriteriju istovremeno vodeći računa o troškovima koje je imao nositelj prava, kao što su troškovi identifikacije i istraživanja.“

4 Članak 13. stavak 1. te direktive, naslovljen „Naknade štete“, određuje:

„Države članice osiguravaju da nadležna sudska tijela, na zahtjev oštećene stranke, počinitelju povrede koji je znao ili za kojeg je osnovano pretpostaviti da je morao znati da sudjeluje u vršenju povrede, nalože da nositelju prava plati naknadu primjerenu stvarnoj šteti koju je pretrpio kao posljedicu povrede.

Pri određivanju naknade štete sudska tijela:

(a) uzimaju u obzir sve primjerene aspekte, kao što su negativne gospodarske posljedice, uključujući i izgubljenu dobit, koje je pretrpjela oštećena stranka, svaku nepoštenu dobit koju je ostvario počinitelj povrede i, u odgovarajućim slučajevima, elemente koji nisu gospodarski čimbenici, kao što je [neimovinska] šteta koju je povreda nanijela nositelju prava;

ili

(b) kao alternativu točki (a), ona mogu u odgovarajućim slučajevima odrediti naknadu štete u obliku paušalnog iznosa na temelju elemenata kao što je barem iznos naknada ili pristojbi koje bi povreditelj prava morao platiti da je zatražio odobrenje za korištenje tog prava intelektualnog vlasništva.

[…]“

Španjolsko pravo

5 Članak 140. Zakona o intelektualnom vlasništvu, koji je potvrđen Kraljevskom zakonodavnom uredbom 1/1996 o odobravanju kodificiranog teksta Zakona o intelektualnom vlasništvu kojim se utvrđuju, pojašnjavaju i usklađuju zakonske odredbe na snazi u tom području (Real Decreto Legislativo 1/1996, por el que se aprueba el texto refundido de la Ley de Propiedad Intelectual, regularizando, aclarando y armonizando las disposiciones legales vigentes sobre la materia), od 12. travnja 1996. (BOE br. 97, str. 14369.), kako je izmijenjen Zakonom 19/2006 o proširenju sredstava zaštite prava intelektualnog i industrijskog vlasništva te o utvrđivanju postupovnih pravila radi olakšanja primjene različitih propisa Zajednice (ley 19/2006, por la que se amplían los medios de tutela de los derechos de propiedad intelectual e industrial y se establecen normas procesales para facilitar la aplicación de diversos reglamentos comunitarios) od 5. lipnja 2006. (BOE br. 134, str. 21230., u daljnjem tekstu: Zakon o intelektualnom vlasništvu), propisuje:

„1. Naknada štete koja se duguje na temelju povrede prava ne podrazumijeva samo vrijednost pretrpljenog gubitka već i izgubljenu dobit koja je posljedica te povrede prava. Iznos naknade štete može podrazumijevati troškove istraživanja nastale u svrhu pribavljanja razumnih dokaza počinjenja povrede na koju se odnosi sudski postupak.

2. Naknada štete se utvrđuje prema izboru oštećene osobe sukladno jednom od sljedećih kriterija:

(a) Negativnim ekonomskim posljedicama, osobito izgubljenoj dobiti koju je pretrpjela oštećena osoba i neopravdanoj koristi koju je stekao počinitelj povrede uslijed nezakonite uporabe. Ako postoji neimovinska šteta, ona se mora naknaditi čak i ako nije utvrđeno postojanje ekonomske štete. Kako bi se ona procijenila, valja uzeti u obzir okolnosti povrede, njezinu ozbiljnost i stupanj nezakonitog širenja djela.

(b) Iznosu koji je oštećena osoba trebala primiti na temelju naknade da je počinitelj povrede zatražio odobrenje za korištenje predmetnog intelektualnog vlasništva“.

Glavni postupak i prethodno pitanje

6 C. Liffers je redatelj, scenarist i producent audiovizualnog djela naslovljenog *Dos patrias, Cuba y la noche* (Dvije domovine, Kuba i noć) u kojem se iznosi šest osobnih i intimnih priča različitih stanovnika Havane (Kuba) čija je zajednička osobina njihov homoseksualni odnosno transseksualni odabir.

7 Mandarina je proizvela audiovizualni dokumentarni film o dječjoj prostituciji na Kubi u kojem su prikazana nezakonita postupanja snimljena skrivenom kamerom. U taj dokumentarni film uključeno je nekoliko scena iz djela *Dos patrias, Cuba y la Noche*, za što nije zatraženo odobrenje C. Liffersa. Navedeni dokumentarni film distribuirao je španjolski televizijski kanal Telecinco u vlasništvu Mediaseta.

8 C. Liffers podnio je pred Juzgado de lo Mercantil nº 6 de Madrid (trgovački sud br. 6. u Madridu) tužbu protiv društava Mandarina i Mediaset, kojom je od spomenutog suda zatražio da potonjima naloži prestanak povrede njegovih prava intelektualnog vlasništva te isplatu iznosa od 6740 eura zbog povrede njegovih prava iskorištavanja, kao i dodatan iznos od 10 000 eura na temelju naknade neimovinske štete za koju je smatrao da ju je pretrpio.

9 C. Liffers procijenio je iznos naknade štete za povredu prava iskorištavanja njegova djela upućujući na iznos naknada ili pristojbi na koje bi imao pravo da su Mandarina i Mediaset od njega bili zatražili odobrenje za korištenje predmetnog intelektualnog vlasništva, čime se primjenjuje članak 140. stavak 2. točka (b) Zakona o intelektualnom vlasništvu koji omogućuje oštećenom nositelju prava intelektualnog vlasništva da procijeni naknadu štete na temelju iznosa naknada ili pristojbi na koje bi imao pravo da je počinitelj povrede bio zatražio odobrenje za korištenje tog prava (u daljnjem tekstu: hipotetske naknade). Taj način izračunavanja, za razliku od načina izračunavanja iz stavka 2. točke (a) tog članka, ne obvezuje tražitelja naknade štete da utvrdi opseg svoje stvarne štete. C. Liffers koristio je u tu svrhu tarife Organizacije za upravljanje pravima audiovizualnih proizvođača (Entidad de Gestión de Derechos de los Productores Audiovisuales). Na tako utvrđen iznos imovinske štete C. Liffers dodao je paušalni iznos za neimovinsku štetu za koju je smatrao da ju je pretrpio.

10 Juzgado de lo Mercantil nº 6 de Madrid (trgovački sud br. 6 u Madridu) prihvatio je djelomično tužbu C. Liffersa te je naložio Mandarini i Mediasetu, među ostalim, da mu isplate iznos od 3370 eura za naknadu imovinske štete koja je nastala uslijed te povrede kao i iznos od 10 000 eura za prouzročenu neimovinsku štetu. Postupajući povodom žalbe, Audiencia Provincial de Madrid (provincijski sud u Madridu) snizio je iznos naknade imovinske štete na 962,33 eura te je u cijelosti ukinuo osudu Mandarine i Mediaseta na naknadu neimovinske štete. Naime, prema mišljenju tog suda, s obzirom na to da je C. Liffers odabrao način izračunavanja koji se temelji na hipotetskim naknadama iz članka 140. stavka 2. točke (b) Zakona o intelektualnom vlasništvu, on više nema osnove tražiti uz to i naknadu svoje neimovinske štete. U tu svrhu trebao je odabrati način izračunavanja iz stavka 2. točke (a) navedenog članka. Odabir jednog načina izračunavanja isključuje drugi pa je kombinacija dvaju izračunavanja isključena.

11 U žalbi podnesenoj pred sudom koji je uputio zahtjev, odnosno pred Tribunal Supremom (Vrhovni sud), C. Liffers tvrdi da mu naknada neimovinske štete mora biti odobrena u svakom slučaju, neovisno o tome je li podnositelj zahtjeva odabrao način izračunavanja štete iz članka 140. stavka 2. točke (a) Zakona o intelektualnom vlasništvu ili iz točke (b) te odredbe. Sud koji je uputio zahtjev ima sumnje u vezi s tumačenjem članka 13. stavka 1. Direktive 2004/48 i članka 140. stavka 2. Zakona o intelektualnom vlasništvu kojim se prenosi ta odredba u španjolsko pravo.

12 U tim okolnostima, Tribunal Supremo (Vrhovni sud) odlučio je prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeće prethodno pitanje:

„Može li se članak 13. stavak 1. Direktive 2004/48 tumačiti na način da osoba oštećena povredom intelektualnog vlasništva koja zahtijeva naknadu imovinske štete izračunane na osnovi iznosa naknada ili pristojbi koje bi joj počinitelj povrede platio da je zatražio odobrenje za korištenje predmetnog prava intelektualnog vlasništva ne može povrh toga zahtijevati i naknadu nanesene neimovinske štete?“

O prethodnom pitanju

13 Sud koji je uputio zahtjev svojim pitanjem u biti pita treba li članak 13. stavak 1. Direktive 2004/48 tumačiti na način da se osobi koja je oštećena povredom svojeg prava intelektualnog vlasništva i koja traži naknadu svoje imovinske štete izračunane na temelju hipotetskih naknada u skladu s člankom 13. stavkom 1. podstavkom drugim točkom (b) tog članka, ne dopušta i potraživanje naknade njezine neimovinske štete kako je predviđena u stavku 1. podstavku drugom točki (a) navedenog članka.

14 U tom pogledu, u skladu s ustaljenom sudskom praksom Suda, prilikom tumačenja odredbe prava Unije valja uzeti u obzir ne samo njezin tekst nego i kontekst te ciljeve propisa čiji je ona dio (presuda Surmačs, C-127/14, EU:C:2015:522, t. 28. i navedena sudska praksa).

15 Kada je riječ, kao prvo, o tekstu članka 13. stavka 1. podstavka drugog točki (b) Direktive 2004/48, valja ustvrditi da iako se u njemu ne navodi neimovinska šteta kao element koji sudska tijela moraju uzeti u obzir prilikom utvrđivanja naknade štete koju se treba platiti nositelju prava, on ipak ne isključuje uzimanje u obzir takve vrste štete. Naime, navedena odredba, propisujući mogućnost utvrđivanja paušalnog iznosa naknade štete „barem“ na temelju elemenata koji su tamo navedeni, dopušta uključivanje u taj iznos drugih elemenata kao što su to, ovisno o slučaju, naknada neimovinske štete nastale nositelju tog prava.

16 Kao drugo, valja navesti da takvu tvrdnju potvrđuje analiza konteksta predmetne odredbe.

17 Naime, s jedne strane, podstavak prvi članka 13. stavka 1. Direktive 2004/48 utvrđuje opće pravilo prema kojem nadležna sudska tijela moraju naložiti počinitelju povrede da oštećenom nositelju prava intelektualnog vlasništva isplati naknadu štete „primjerenu stvarnoj šteti koju je [potonji] pretrpio kao posljedicu povrede“. Doista, kao što je to naveo nezavisni odvjetnik u točki 28. svojeg mišljenja, neimovinska šteta, kao što je to povreda ugleda autora djela, jest, pod pretpostavkom da se utvrdi, sastavni dio štete koju je potonji stvarno pretrpio.

18 Stoga sâm tekst članka 13. stavka 1. podstavka drugog točke (b) Direktive 2004/48, tumačen u vezi s podstavkom prvim tog stavka, isključuje da se izračunavanje naknade štete koju treba platiti nositelju predmetnog prava temelji isključivo na iznosu hipotetskih naknada u slučaju kada je nositelj zaista pretrpio neimovinsku štetu.

19 S druge strane, valja navesti da je nadležnim sudskim tijelima primjena metode paušalnog izračunavanja iz članka 13. stavka 1. podstavka drugog točke (b) Direktive 2004/48 dopuštena, podredno, samo u „odgovarajućim slučajevima“.

20 Doista, kao što to navodi uvodna izjava 26. navedene direktive, ta potonja metoda primjenjuje se „na primjer kada je teško utvrditi iznos stvarno pretrpljene štete“. U tim okolnostima, iznos naknade štete može se izračunati na temelju elemenata kao što su to naknade ili pristojbe koje bi inače trebalo platiti za korištenje prava intelektualnog vlasništva, a što ne uzima u obzir moguću neimovinsku štetu.

21 Kad je riječ, naposljetku, o ciljevima koji se nastoje ostvariti Direktivom 2004/48, valja ponajprije podsjetiti da je u skladu s uvodnom izjavom 10. njezin cilj osiguravanje visoke, jednake i istovrsne razine zaštite na unutarnjem tržištu.

22 Nadalje, iz uvodne izjave 17. te direktive proizlazi da bi se mjere, postupci i pravna sredstva predviđeni tom direktivom trebali odrediti u svakom slučaju na takav način da se propisno vodi računa o posebnim značajkama slučaja.

23 Naposljetku, uvodna izjava 26. navedene direktive navodi, među ostalim, da radi naknade štete pretrpljene kao posljedice povrede koju je izvršio počinitelj povrede, iznos odštete koja se dodjeljuje nositelju prava intelektualnog vlasništva treba uzeti u obzir sve odgovarajuće aspekte, kao što su gubitak zarade koji je imao nositelj prava ili nepoštenu dobit koju je ostvario počinitelj povrede i, među ostalim, bilo kakvu neimovinsku štetu nanesenu nositelju prava.

24 Iz uvodnih izjava 10., 17. i 26. Direktive 2004/48 proizlazi da se tom direktivom nastoji ostvariti visoka razina zaštite prava intelektualnog vlasništva koja uzima u obzir posebnosti svakog slučaja i temelji se na načinu izračunavanja naknade štete kojim se nastoji zadovoljiti te posebnosti.

25 S obzirom na ciljeve Direktive 2004/48, članak 13. stavak 1. podstavak prvi treba tumačiti na način da utvrđuje načelo prema kojem se izračunavanjem iznosa naknade štete koji se treba platiti nositelju prava intelektualnog vlasništva mora nastojati zajamčiti cjelovita naknada štete koju je „stvarno pretrpio“ uključujući i eventualno nastalu neimovinsku štetu.

26 Doista, kao što to proizlazi iz točke 20. ove presude, paušalno utvrđivanje iznosa naknade štete koji se mora platiti samo na temelju hipotetskih naknada obuhvaća samo imovinsku štetu koju je pretrpio dotični nositelj prava intelektualnog vlasništva pa radi cjelovite naknade taj nositelj mora imati mogućnost zatražiti povrh tako izračunane naknade štete i naknadu neimovinske štete koju je eventualno pretrpio.

27 U tim okolnostima, na prethodno pitanje valja odgovoriti da članak 13. stavak 1. Direktive 2004/48 treba tumačiti na način da se osobi koja je oštećena povredom svojeg prava intelektualnog vlasništva i koja traži naknadu svoje imovinske štete izračunane na temelju hipotetskih naknada u skladu s člankom 13. stavkom 1. podstavkom drugim točkom (b) tog članka, dopušta povrh toga i potraživanje naknade njezine neimovinske štete kako je predviđena u stavku 1. podstavku drugom točki (a) navedenog članka.

Troškovi

28 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenoga, Sud (peto vijeće) odlučuje:

Članak 13. stavak 1. Direktive 2004/48/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 29. travnja 2004. o provedbi prava intelektualnog vlasništva treba tumačiti na način da se osobi koja je oštećena povredom svojeg prava intelektualnog vlasništva i koja traži naknadu svoje imovinske štete izračunane na temelju hipotetskih naknada u skladu s člankom 13. stavkom 1. podstavkom drugim točkom (b) tog članka, dopušta povrh toga i potraživanje naknade njezine neimovinske štete kako je predviđena u stavku 1. podstavku drugom točki (a) navedenog članka.

Potpisi